

technologies that would allow a specialist to actively engage in an independent search and discovery of new, professionally necessary things.

Literature

1. Білик Н.М. Уведення технології медіації у роботу соціального педагога // Актуальні дослідження в соціальній сфері: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Одеса, 15 січня 2013 р. /гол. ред. В.В.Корнєшук. Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2013. С. 213-215.

2. Гірник А.М. Основи конфліктології. Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. Києво-Могилянська академія. Київ, 2010. 222 с.

3. Петровська К. Особливості розвитку медіаторської компетентності майбутнього фахівця в галузі соціальної роботи / К. Петровська, А. Тургенєва // Наукові записки БДПУ. Педагогічні науки, 2022. №3. Режим доступу: <https://www.cpp.com/pdfs/smp248248.pdf>С.104-111;10.31494/2412-9208-2022-1-3-104-111 (дата звернення: 10.04.2023).

4. Петришин Л. Й. Роль соціального працівника як медіатора у врегулюванні конфліктів. *Педагогічна освіта: теорія і практика: Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*, 2017. Вип. 24 (2-2017). Ч.2. С. 163 – 171.

5. Русинка І.І. Конфліктологія. Психотехнології запобігання і управління конфліктами. Київ: Професіонал, 2007. 332 с.

6. Техники и технологии эффективной медиации. Режим доступу : <http://studme.org/> (дата звернення: 10.04.2023).

Оксана Повідайчик

*професор, доктор педагогічних наук,
професор кафедри соціології та соціальної роботи*

Антоніна Реблян

аспірантка кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи

Юрій Попик

аспірант кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

м. Ужгород

ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

СТУДЕНТІВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ СКАНДИНАВСЬКИХ КРАЇН

У статті досліджується питання організації науково-дослідницької діяльності майбутніх соціальних працівників у вищій школі скандинавських країн. Проаналізовано зміст освітніх програм деяких університетів Данії, Норвегії, Швеції. Виокремлено освітні компоненти, спрямовані на формування готовності студентів до науково-дослідницької діяльності.

Виявлено дієві форми і методи дослідницької підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні соціальні працівники, науково-дослідницька діяльність, скандинавські країни.

На сьогоднішній день важливою складовою підготовки майбутніх фахівців у вищій школі є їхнє залучення до науково-дослідницької діяльності (НДД), яка надає студентам свободу у оволодінні знаннями, створює умови для продуктивного розвитку їх інтелектуального і творчого потенціалу. Спрямованість навчання майбутніх фахівців на НДД розглядається як найважливіша умова їх індивідуально-професійного самовизначення і професійної компетентності (Р. Барнет, М. Бомбик, С. Борг, Л. Елтон, Д. Крамер, Р. Рамзей, Р. Саррі, Д. Фріман, М. Хіллі). У зв'язку з цим проблема організації НДД студентів у ЗВО є особливо актуальною. Її вирішення передбачає, зокрема, вивчення кращих практик реалізації дослідницької підготовки майбутніх фахівців у зарубіжній вищій школі з метою їх впровадження в освітній процес українських університетів.

Розглянемо деякі особливості організації НДД студентів у вищій школі скандинавських країн (на прикладі спеціальності «Соціальна робота»). Так, програми підготовки бакалаврів соціальної роботи у Данії, Норвегії, Швеції, які тривають 3–3,5 роки, передбачають, що майбутні соціальні працівники мають володіти науковими знаннями в сфері соціальної роботи і досліджень, навичками творчої діяльності. Вони повинні вміти аналізувати соціальні процеси і проблеми, досліджувати роботу, яка здійснюється на різних рівнях [2].

У зв'язку з цим передбачається вивчення спеціальних навчальних дисциплін, спрямованих на формування зазначених компетентностей:

- «Формування знань у соціальній роботі» (Школа соціальної роботи Лундського університету, Швеція). Завданням курсу є оволодіння студентами сутністю наукових методів у соціальних дослідженнях. У

процесі опанування навчальної дисципліни розглядаються такі питання: основні поняття про наукові знання і дослідження; методи і організація соціальних досліджень, способи вимірювання соціальних характеристик, статистичні методи оцінки дослідницьких практик та ін.

- «Наукова теорія, дослідження та розвиток дослідницьких методів соціальної роботи» (університет Південної Данії (м. Оденсе), Ольборзький і Оргузький університети).

- «Теорія науки, методи соціальних наук і етика» (університетський коледж у м. Ліллехаммер, Норвегія).

- Написання бакалаврської роботи (передбачено бакалаврськими програмами всіх університетів і шкіл соціальної роботи скандинавських країн), метою якої є оволодіння вміннями та навичками здобуття наукових знань для розробки дослідницького проєкту.

Більш ґрунтовна дослідницька підготовка майбутніх соціальних працівників передбачена на рівні магістратури. Зокрема, магістерська програма Північного університету (м. Бодє, Норвегія) передбачає вивчення таких дисциплін науково-дослідницького спрямування: «Аналітичне порівняння соціального навчання», «Кількісні методи», «Якісні методи» та ін. Перша дисципліна спрямована на розвиток критичного, аналітичного підходу до наукових досліджень, здатності студентів до аналізу власних робіт та інших дослідників. Магістранти набувають навичок планування власних досліджень, реалізації в них необхідних зв'язків між методологією, теорією та емпіричними пошуками. До змісту навчання входить аналітичний відбір міжнародної статистики щодо соціальної роботи, огляд літератури з порівняльним аналізом соціального навчання, етичні дилеми у дослідженнях із соціальної роботи. У процесі опанування курсу студенти мають навчитися формулювати дослідницькі проблеми та здійснювати їхнє якісне вивчення, проводити порівняльні дослідження (якісні та кількісні), розробляти адекватні методології [1].

Дисципліна «Кількісні методи» передбачає оволодіння студентами інструментарієм науково-дослідницької діяльності для реалізації власного дослідження, навчання методам статистичного аналізу соціальних процесів і явищ. Курс «Якісні методи» присвячений вивченню якісних дослідницьких методів і технологій, а саме: інтерв'ю, вивчення досвіду діяльності, бесіди [1].

У практиці вищої школи скандинавських країн функціонують спільні магістерські програми підготовки фахівців. Так, на сьогодні діє європейська програма «Соціальна робота з сім'ями та дітьми» (European Master in Social Work with Families and Children, MFamily), яка реалізується міжнародним університетським консорціумом чотирьох партнерських навчальних закладів: університетським інститутом м. Лісабон (Португалія), Гетеборзьким університетом (Швеція), університетом м. Ставангер (Норвегія) та Макарере університетом (м. Кампала, Уганда) [1].

Зазначена програма спрямована на формування знань і навичок соціальних працівників у сфері теорії і методів соціальної роботи із зазначеною категорією осіб, яка відповідає місцевим і міжнародним стандартам. При цьому серед інших визначено такі програмні цілі:

- ознайомити студентів з порівняльними дослідженнями для критичної оцінки сильних і слабких аспектів у реалізації європейських і міжнародних моделей практики соціальної роботи і соціальної політики, яка змінюється у різних частинах світу;

- заохочувати майбутніх соціальних працівників до незалежних досліджень у міжкультурному контексті [2].

Освітньою програмою передбачено вивчення науково-дослідницьких дисциплін, зокрема таких: «Методологія соціальних досліджень», «Дослідницькі теорії та методи», написання магістерської дисертації.

Важлива роль у вищій соціальній освіті скандинавських країн належить практичному навчанню, зокрема, поширеною є практика в

соціальних закладах зарубіжних країн. Як зауважує Т. Логвиненко, зазначений досвід спрямований на поглиблення і посилення професійної та особистісної компетенції студентів у зв'язку з роботою над розв'язанням інтеркультурних соціальних проблем і питань соціального розвитку [1].

Зазначені дисципліни передбачають застосування як традиційних, так і активних методів навчання. Тут переважають: групові методи роботи, дискусії, проблемне навчання, «навчальні нотатки», дебати, конференції та ін. Особлива увага приділяється організації самостійної роботи студентів, а також застосуванню активних форм навчання – проблемноорієнтованих лекцій, семінарів і практичних занять, які спонукають студентів до застосування здобутих знань на практиці, стимулюють активність і самостійність, творчий пошук можливостей вирішення поставлених завдань.

Таким чином, науково-дослідницька підготовка студентів у вищій школі скандинавських країн передбачає їхнє залучення до НДД з перших курсів, створення в закладах освіти особливого науково-креативного середовища розвитку дослідницьких умінь, використання в освітньому процесі дієвих технологій, форм, методів, засобів. Готовність майбутніх соціальних працівників до НДД розглядається як важливий чинник розвитку конкурентоспроможності фахівця на ринку праці. Перспективами подальших досліджень вбачаємо розробку організаційно-педагогічних умов використання європейського досвіду організації НДД студентів у вітчизняній освітній практиці.

Список використаних джерел

1. Логвиненко Т.О. Теорія і практика підготовки соціальних працівників в університетах Скандинавських країн: Данія, Норвегія, Швеція: дис. ... докт. пед. наук: 13.00.01. Дрогобич: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2016. 602 с.
2. Повідайчик О.С. Теорія і практика підготовки майбутніх соціальних працівників до науково-дослідницької діяльності: дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2019. 580 с.